

29. 4. 2016

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Záporná úroková sazba a její vliv na banky a jejich klienty

Záporná úroková sazba není pro bankovní trh žádnou novinkou. Některé centrální banky z jiných (nejen) evropských států, včetně Evropské centrální banky, již opatření v podobě záporné úrokové sazby zavedly. V této souvislosti vznikají obavy z vlivu těchto opatření na úvěry a vklady klientů. V tomto článku bychom rádi shrnuli hlavní důsledky a možná právní řešení spojená s případnými dopady záporné úrokové sazby na český trh z pohledu českého práva.

Co je to záporná úroková sazba

Záporná úroková sazba vznikne snížením úrokové sazby pod pomyslnou hranici nuly. Centrální banky používají záporné úrokové sazby jako nástroj měnové politiky, jehož cílem je stimulovat ekonomický růst a zabránit deflaci. Zavedení záporné úrokové sazby znamená pro banky zvýšení nákladů souvisejících s držením přebytkové likvidity, což by mělo na banky vytvořit tlak, aby půjčovaly více peněz domácnostem a firmám za nižší cenu a tím své klienty motivovat k tomu, aby spíše investovali a utráceli.

Na druhou stranu, zavedení záporné úrokové sazby může způsobit, že banky uvalí záporné sazby na vklady svých klientů nebo naopak budou méně ochotné poskytovat úvěry právě v případě, že zápornou úrokovou sazbu na své klienty nepřenesou a ponесou tak zvýšené náklady samy.

Záporná úroková sazba v České republice

Prohlášení většiny členů bankovní rady České národní banky (dále jen "ČNB") zatím nenasvědčovala tomu, že by ČNB měla v úmyslu v dohledné době snížit úrokové sazby do záporných hodnot. Až do nedávna z ČNB opakovaně zaznívalo, že zavedení záporné úrokové sazby nepovažuje za vhodný nástroj měnové politiky v rámci České republiky a že by jej mohla začít využívat pouze v nouzové situaci. Nově ale ze záznamů z jednání bankovní rady zaznívá určitý názorový posun v tom směru, že záporné úrokové sazby mohou v určitých případech představovat užitečný nástroj a že mírné snížení marží bank v souvislosti s potenciálním zavedením záporných sazeb by nepředstavovalo výraznější problém s ohledem na velmi dobrou situaci bankovního systému v České republice.

Za splnění určitých podmínek popsaných níže mohou být již v současné době české subjekty ovlivněny zápornou úrokovou sazbou např. v případě uzavření úvěrové smlouvy v eurech, jejíž úroková sazba je navázána na referenční úrokovou sazbu, která je záporná (např. EURIBOR či LIBOR). To se zatím bude týkat spíše korporátních klientů, protože naprostá většina domácností čerpá své úvěry v korunách.

Je ovšem důležité si uvědomit, že současná situace se může jednoduše obrátit v případě, že ČNB změní svůj stávající postoj a po vzoru jiných evropských centrálních bank se také rozhodne zavést

zápornou úrokovou sazbu. Pokud by k tomu došlo, měl by takový postup vliv zejména na dvě základní činnosti bank: (i) přijímání vkladů; a (ii) poskytování úvěrů.

Dopady záporné úrokové sazby na vklady

Otázka, zda by v případě zavedení záporné úrokové sazby banky zatížily touto sazbou vklady svých klientů, je poměrně často diskutovaným tématem. Je možné, že se banky mohou snažit zmírnit dopady záporné úrokové sazby na svoji ziskovost přenesením souvisejícího finančního zatížení na své klienty tím, že zavedou (a) samotnou zápornou úrokovou sazbou; nebo (b) speciální poplatek, jehož výše se od záporné úrokové sazby bude odvíjet.

Ve svém důsledku by to znamenalo, že by vkladatelé platili bankám nejenom současné poplatky za operace spojené s vedením účtu, ale také např. poplatek za ochranu svých prostředků. Takovýto stav může lehce způsobit odliv některých klientů, kteří místo aby platili bankám za to, že u nich mají uložené peníze, dají přednost investici do jiných aktiv nebo si hotovost schovají doma.

Ačkoliv lze zatížení dalšími poplatky považovat za jednoznačně negativní krok vůči klientům bank, je otázka, zda by banky v případě zavedení záporné úrokové sazby byly ochotné nést zvyšující se náklady úplně samy.

(a) **Zavedení záporné úrokové sazby** se z pohledu bank jeví jako méně komplikované opatření, protože nevyžaduje tolik změn stávající dokumentace. Banky by účtovaly svým klientům zápornou úrokovou sazbu, na kterou by odkazovala příslušná smlouva o vedení účtu, všeobecné obchodní podmínky nebo sazebník. Jelikož změna úrokové sazby není dle judikatury Nejvyššího soudu České republiky považována za změnu samotné smlouvy o vedení účtu, byly by banky povinny tuto změnu svým klientům pouze následně oznámit.

(b) **Zavedení nového poplatku** by vyžadovalo úpravu znění smlouvy o vedení účtu a případně také související dokumentace (tj. všeobecných obchodních podmínek a/nebo sazebníku). Zároveň by bylo nutné tento poplatek, nebo alespoň odkaz na něj, výslovně zahrnout do smlouvy o vedení účtu, jinak by příslušné ustanovení mohlo být považováno za překvapivé a tedy neplatné dle zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, v platném znění (dále jen "**Občanský zákoník**").

Formulace takového ujednání o poplatku by pak měla splňovat řadu podmínek stanovených Občanským zákoníkem, zejm. v případě jednání bank vůči tzv. slabším stranám (tj. spotřebitelům nebo podnikatelům, pokud uzavírání smluv o vedení účtu nespadá do předmětu jejich obchodní činnosti).

Dále je třeba rozlišovat mezi zavedením takového poplatku do (i) stávajících; a (ii) v budoucnu uzavíraných smluv o vedení účtu.

V prvním případě lze obsah již existujících smluv o vedení účtu změnit pouze se souhlasem příslušných klientů. Na druhou stranu všeobecné obchodní podmínky a sazebník mohou být bankou měněny jednostranně, ovšem s tím, že klient má právo následně takovéto změny odmítnout a v důsledku toho smlouvu ukončit. Je tedy zřejmé, že klient může bance zabránit v zavedení takovýchto změn do smlouvy o vedení účtu potažmo do příslušné smluvní dokumentace, nebo může od banky odejít.

Ve druhém případě mohou v budoucnu klienti pravděpodobně očekávat, že většina smluv, které jim budou předloženy při otvírání bankovního účtu, již bude obsahovat nějakou formu poplatku zohledňující možnost zavedení záporné úrokové sazby.

Dopady záporné úrokové sazby na úvěry

Jak již bylo nastíněno výše, v současné době mohou být úvěry ovlivněny zápornou úrokovou sazbou v případě, že příslušná úroková sazba je v úvěrové smlouvě vymezena jako pohyblivá prostřednictvím odkazu na referenční úrokovou sazbu nacházející se v záporných hodnotách (např. EURIBOR či LIBOR) a že tato smlouva zároveň neobsahuje tzv. "zero-floor" klauzuli (viz níže). V budoucnu pak podobný osud může potkat ty úvěry, u kterých úvěrová smlouva odkazuje na jiné referenční úrokové sazby, které se dostanou do záporných hodnot v důsledku nově zavedených opatření v podobě záporné úrokové sazby.

Pohyblivá úroková sazba v úvěrových smlouvách se obvykle skládá z (i) referenční úrokové sazby; a (ii) marže, případně dalších složek.

V rámci jurisdikcí dotčených zápornými úrokovými sazbami se často řeší následující otázky: (i) zda v případě poklesu referenční úrokové sazby do záporných hodnot dojde také ke snížení výše marže, a tedy i celkové úrokové sazby; a (ii) zda může být marže zcela vynulována, pokud referenční úroková sazba klesne ještě výrazněji do záporu, s čímž jsou spojeny obavy, zda celková úroková sazba může také přejít do záporných hodnot.

Za účelem zachování určité míry zisku začaly banky stanovovat hodnotu referenční úrokové sazby na určité minimální výši tím, že do smluv vkládají tzv. "zero-floor" klauzuli, která stanoví, že pro účely příslušné úvěrové smlouvy nemůže být hodnota referenční úrokové sazby nižší než nula (přestože skutečná výše referenční úrokové sazby bude záporná), tudíž celková úroková sazba se bude vždy rovnat nejméně výši marže. Nejsou-li zde přítomny jiné faktory bránící implementaci příslušné "zero-floor" klauzule (jako je např. hedgingová smlouva), je již běžnou praxí, že v nových úvěrových smlouvách využívajících referenční úrokovou sazbu takovou klauzuli nalezneme.

Velmi diskutovanou otázkou je, zda by banky byly v případě absence "zero-floor" klauzule nuceny platit dlužníkům, pokud by referenční úroková sazba klesla pod nulu natolik, že by výši marže (či jiných složek celkové úrokové sazby) dokonce převýšila. Dle ustanovení § 2395 Občanského zákoníku jsou podstatnými náležitostmi každé úvěrové smlouvy: (i) závazek úvěrujícího poskytnout peněžní prostředky do určité částky; a (ii) závazek úvěrovaného (tedy dlužníka) poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky. Domníváme se tedy, že by bankám závazek platit úroky dlužníkům vzniknout neměl, protože taková situace by odporovala ustanovením Občanského zákoníku. Navíc většina úvěrových smluv (ne-li všechny) stanoví pouze mechanismus plateb úroků dlužníkem bance a nikoliv naopak - jen stěží si lze představit, že by strany v tomto případě zamýšlely sjednat pravý opak.

Závěr

V současné době můžeme být svědky toho, že v zemích, kde již byla zavedena záporná úroková sazba, banky většinou nepřenáší s tím spojené náklady na své klienty, a zvláště pak ne na drobné vkladatele, důvodem je obava z jejich případného odlivu. Pouze některé banky se rozhodly přenést své zvýšené náklady na své největší korporátní klienty. Zatížení celého spektra klientů je zcela výjimečné.

V rámci České republiky lze očekávat, že banky (pokud tak již neučinily) provedou příslušné změny své smluvní dokumentace (např. zavedou zápornou úrokovou sazbu nebo odpovídající poplatek do smluv o vedení účtu a "zero-floor" klauzuli do úvěrových smluv), aby tak zohlednily možné dopady záporných úrokových sazeb. Nicméně teprve čas ukáže, zda a jak se banky v České republice vypořádají s otázkami souvisejícími s možným zavedením záporné úrokové sazby a jak tím budou

případně dotčení jejich klienti.

Mgr. Natálie Rosová, LL.M.,
advokátka

Mgr. Jakub Karfilát,
advokátní koncipient

[Schönherr s.r.o.](#)

nám. Republiky 1079/1a
110 00 Praha 1

Tel.: +420 225 996 500

Fax: +420 225 996 555

e-mail: office.czechrepublic@schoenherr.eu

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Mezinárodní dožádání a lhůta pro stanovení daně: kritéria účelnosti, věcnosti a včasnosti v judikatuře](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Nová úprava kvalifikovaných zaměstnaneckých opcí](#)
- [Silná koruna: jaké dopady má posilující koruna na české firmy](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc únor 2026](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)

- [Aktuální judikatura k holdingovým strukturám](#)
- [Exkluzivita má svou cenu. NSS se vyjádřil k nájmemnému mezi spojenými osobami](#)
- [Daňové změny a novinky 2026: Nová pravidla pro zaměstnanecké opce a benefity i změny v DPH u nemovitostí](#)
- [Společníci by neměli fakturovat své společnosti](#)
- [Do 5 milionů EUR bez prospektu cenných papírů - novela ZPKT!](#)